

TURINYS

Mes ir knyga	9
Irma	9
Egidija	10
Knyga.....	11
Ižanga	13
Namai išorinėje ir vidinėje realybėse	17
Dury su dviem raktų skylutėmis	17
Trisluoksniai namai	20
Ašis.....	23
Simbolis kaip tarpininkas	24
I DALIS. NAMAI, KURIUOSE GYVENU	
Vaikystės namai	30
Kai Kalėdų eglutė buvo didelė ir vešli	30
Pirmuose namuose – kaip jūrai sūpuojant	31
Jaukumo talpykla.....	34
Tarpinėje erdvėje.....	35
Laisvų tyrinėjimų pasaulis	38
Vaikystės tvirtovės, arba ką reiškia gyventi pušų viršūnėse	40
Vaikystės vaizdinių bagažas.....	43
Sapnuose – atgal į praeitį	45
Jaukumo anatomija	47
Ketrios psichinės funkcijos	47
Nuo psichofizikos iki pilve kirbančio jausmo.....	48
Pojūčius žadinanti erdvė	52
Ar įmanoma prisijaukinti danų <i>hygge</i> ?	54

Pojūčiai grįžta namo	56
Prisilietimų apsupty	56
Apie muziką, tylą ir bildesius	60
Kaip kvėpia savumas	63
Maistas – ne tik kūnui	65
Akyse telpantis pasaulis	68
Intymi geometrija	72
Tvirtasis kvadratas	72
Apskrita esybė	74
Trikampis ir trejybė	75
Apie kampus ir apvalumus	76
Čia gyvena žmonės ir daiktai	80
Apipinti istorijomis	80
Ar išdrįsime atidaryti spintą?	83
Namai kaip santykis	86
Gamtos prieglobsčiai	91
Namai gamtoje, gamta namuose	91
Kuo savos savanos	92
Prieglobstis ir perspektyva	94
Savipakartojimo galia	96
Šviesos ir šešėlių žaismas	98
Traukos centrai	99
Kur teka visos upės	100
Kontrastai gamtoje ir namuose	102
Kalnas, medis ir ugnis	105
Susipilkime piliakalnį	105
Pasaulio medis	107
Namų židinio paslaptis	110
Pavadinti debesį	112
Prarasti namai	115
Ištremtas kraštas	115
Prosenelių raštai, atgimstantys naujai	118
Bilietas į senio besmegenio laidotuves	121

II DALIS. ŽVILGSNIS VIDUN

Savos vietos paieškos	126
Savumo jausmas	126
Išorinė ir vidinė tėvynės	128
Herojaus kelionė	130
Grįžimas namo	134
Namas kaip žmogaus psichikos atspindys	139
Pagrindinė namo dalis, fasadas	142
Šešėliai ir turtai rūsiuose	146
Stogas, palėpė	149
Mano namų ribos	151
Pasakų buveinės	153
Princesė bokšte	155
Užburta pilis	157
Uždraustas įeiti kambarys	159
Meduolinis namelis	162
Rūmai vestuvių puotai	164
Sakralios erdvės	166
Šventovės simbolika	166
Kitokio laiko salos	168
Vidinė pilis	171
Ilgesio namai	173
Asmeninė sakralumo sala	175
Bolingeno Bokštas	177
Beribės karalystės sritis	177
Prasmių jungtys	179
Savasties atspindys	181
Namų terapija	183
PRIEDAS. Mažoji namų enciklopedija	187
<i>Literatūros sąrašas</i>	215
<i>Padėkos</i>	221

MES IR KNYGA

IRMA

Namų psichologija pradėjau domėtis baigusi klinikinės psichologijos magistro studijas. Tuo metu kartu su vyru įsikūrėme savo naujuose namuose, galbūt ir dėl to aktualiau iškilo klausimas, kaip būtų galima suderinti psichologiją su namų kūrimu. Pradėjau ieškoti. Ir suradau.

Visų pirma radau mokslinių informacijos šaltinių apie tai, kaip mūsų elgesį, mąstymą ir emocijas veikia mus supanti erdvė, jos savybės bei joje esantys objektai. Visa tai yra aplinkos psichologijos, kuri visai nemažai remiasi evoliucine psichologija, tyrimų sritis. Toliau skaičiau apie gilesnio ryšio su namais ieškojimus, tiek apie vidinius, tiek apie išorinius namus, apimančius ne tik gyvenamąją vietą, bet ir šeimą, kultūrą, tautą, taip pat mitinę pasaulėžiūrą, gamtos pasaulį. Daug gilinausi į vaikystės patirčių sąsajas su namų kūrimu jau suaugus.

Atrodytų, mano ieškojimai keliavo vis tolyn, tačiau galiausiai sugrįžau ten, kur visa kas yra labai arti ir tikra: kaip noriu rašyti apie namus, supratau per santykio su savo brangiaisiais žmonėmis pajautimą. Tuomet gimė pirmieji tinklaraščio „Namų terapija“ įrašai, dauguma jų dalinuosi ir šioje knygoje.

Per ieškojimų metus atradau jungiškąją psichologiją, kurią šiuo metu studijuoju, ji labai padeda gilinantįs į psichologinius namų kūrimo aspektus ir įkvepia tolesnei kelionei. Man svarbi ir Carlo Gustavo Jungo mintis, kad esame veikiami dalykų ir klausimų, kurių neužbaigė ar į kuriuos neatsakė mūsų tėvai, seneliai ir tolimesni protėviai.

Galbūt iš dalies dėl močiutės pasakojimų apie tremtį į Sibirą, dėl klausantis jų kilusio jausmo, kad namo grįžti nebegali, man taip rūpi gilintis į visa, kas susiję su savų namų kūrimu. Rūpi atrasti, kaip į juos sugrįžti, tiek tiesiogine, tiek ir vidine prasme. Pati taip pat esu patyrusi, ką reiškia, kai buvimo namuose jausmas yra trapus, atrodytų, gali bet kada pradingti, ir kaip būna tuomet, kai jaučiuosi esanti savo vietoje – tiek išoriškai, tiek ir vidujai.

Knygoje dalinuosi savo atradimais skaitant įvairius šaltinius, iš seminarų apie namų kūrimą atsineštomis išvalgomis, taip pat ir sava patirtimi, daugiausia ataidinčia iš vaikystės.

EGIDIJA

Vieną vasaros dieną ilsėdamasi hamake paklausiau savęs, kada jaučiuosi laiminga. Atidėjau į šalį įprastas geros savijautos sąlygas: kad būtų gera sveikata, puikūs santykiai šeimoje, sveiki vaikai, mėgstamas darbas. Ne dėl to, kad tie dalykai man nesvarbūs, – žinoma, svarbūs, tačiau jaučiau, jog kasdienybės lygyje yra nežinomas kintamasis, kuriam atsiradus patiriu tikro gyvenimo skonį. Kai tiesiog gera būti, net jei esama sunkumų.

„Kai turiu savo slaptą kambarį“, – tokį atsakymą man pateikė vidinis balsas. „O kas yra tas slaptas kambarys?“ – vėl paklausiau savo pašamėnės. Vaizduotė man nupiešė būstą, kuriame yra slaptos durys į menę. Įžengiau vaizduotėje į ją – buvo gera, įdomu, mįslinga. Čia galėjau būti savimi, be kaukių, tikra ir pagauta įkvėpimo. Žinojau, kad slaptos kambario vaizdinys simbolizuoja tam tikrą būseną. Mano slaptu kambariu gali būti muzikos kūrinys, kurį mokausi groti, eilėraštis, skaitoma knyga (nors ne kiekviena), meditacija ar ryšys su tam tikru žmogumi.

Šis vaizdinys suteikė man gairę: namai – tai vieta, kur susitinka išorinė ir vidinė realybės. Nuo tada ir ėmiausi jau kaip psichologė tyrinėti, kas yra namai įvairiomis prasmėmis, kokią reikšmę jie turi mano ir kitų žmonių gyvenime, skaityti, rašyti straipsnius ir vesti seminarus apie juos. Ypač įdomu ir svarbu

buvo tyrinėti namus pasitelkiant jungiškąją psichologiją – šios krypties psichologė ir esu. O galiausiai šis aistringas domėjimasis atvedė prie knygos rašymo.

Namų, savos vietos pasaulyje tema man artima dar ir dėl to, kad žinau, ką reiškia būti toli nuo savo namų, toli nuo vietos, kur įleistos šaknys, kur gyvena artimieji ir kalbama gimtąja kalba. Septynerius metus gyvenau Kanadoje, tolimame Vankuveryje. Anuomet, laikui bėgant, jaučiau, kaip keičiasi tėvynės – šalies, kur užaugau, – pajautimas. Štai tada iškilo sąvokos *vidinė tėvynė* ir *išorinė tėvynė*, suradau savos vietos paieškų simboliką. Namų kaip simbolio daugiasluoksniškumą, pasitelkdama mitologiją ir jungiškąją psichologiją, ir nagrinėju šioje knygoje.

Namai kuriami nuolatos. Kuriu juos ir aš. O ši knyga man yra labai svarbi tos kūrybos dalis.

KNYGA

Knygos rašymas tarsi namo statymas. Viskas prasideda nuo sumanymo ir plano (projekto) parengimo. Tekstų rašymas – tai statymas: detalė po detalės, plyta po plytos, kol iškyla statinys. Darbas prie pirminio juodraščio pildant, trinant, taisant – tarsi vidinė apdaila. Na, o įžvalgos, citatos, dienoraščio fragmentai, gyvenimiškų potyrių aprašymai ir terapinės istorijos – tarsi knygos interjeras. Knygą kuria ne tik autorės, netiesiogiai prie to prisideda daug žmonių: autoriai, kuriuos cituojame, seminarų dalyviai ir klientai*, kurie sutiko, kad jų istorijų fragmentais pasidalintume, visi tie, kas dalyvauja knygos išleidime. Knygą kūrėme kartu, viena kitą papildydamos. Ir nors abi prisilietėme prie visų knygos dalių, pirmoje jos dalyje rasite daugiausia Irmos sudėliotų minčių, o antroje – Egidijos. Tad kviečiame jus įžengti į mūsų knygos statinį ir leistis į kelionę atrasti namų.

* Klientų ir seminarų dalyvių vardai, laikantis konfidencialumo, pakeisti.

ĮŽANGA

Yra tokių išmintingų frazių, kurios vien dėl to, kad vartojamos ir girdimos labai dažnai, tampa banalios ir nepaveikios. Tačiau netikėtai vieną dieną gerai žinomi žodžiai suskamba naujai, padaro poveikį, įtikina ir lieka širdy ilgam. Tai, kas buvo paprasta ir banalu, tampa paprasta ir tikra. Kaip tik taip – gyvai – mums suskambo posakis „Jei nori pakeisti pasaulį, pradėk nuo savo namų“.

Pasitelkiam šį posakį dažniausiai turėdami minty perkeltinę prasmę: svarbu ne postringauti, kaip neteisingai sutvarkytas pasaulis, o pačiam neprarasti savikritikos; svarbu ne keisti kitus, o pasirūpinti savo paties emocijne ir dvasine higiena. Puikios prasmės, tačiau kodėl gi nesupratus šio posakio tiesiogiai, žodį „namai“ suvokiant kaip tikrus fizinius namus, kuriuose gyvename? Taip toji frazė tapo sėkla, iš kurios išaugo sumanymas parašyti knygą apie namų psichologiją.

Jei nori įnešti į pasaulį savą indėlį (didelį ar mažytį) – pradėk nuo savo namų: klausk savęs, kokia estetika, emocijomis, prisiminimais ir vertybėmis vadovaudamasis kuri savo artimiausią aplinką. Jei nori geriau suprasti, kaip sukasi pasaulis, suprask, kaip tave veikia namai – pati vieta, namuose esantys daiktai ir čia vykstantys santykiai su artimiausiais žmonėmis. Pagaliau, jei nori, kad tavo vidinis pasaulis būtų gyvas ir atsispindėtų kasdieniame gyvenime, vėlgi – išžiūrėk į savus namus: ar juose esantys daiktai tau asmeniškai iškalbingi, kokias istorijas pasakoja, ar primena apie svarbiausius gyvenime dalykus, skatina ilsėtis, susitelkti, kurti? Ar apgyvendina tavo svajones, sapnus ir paslaptis?

Esame linkę sugretinti namus ir pasaulį: pastarąjį vadiname savo namais, kai kalbame apie globalius dalykus, o namus – savo pasauliu, kai kalbame apie asmeninį gyvenimą, vertybes ir tai, kas esame. Psichoanalitikas Johnas Hillas tvirtina esant didelį skirtumą tarp to, ar namai mums tik priemonė (pamiegoti, pavalgyti, pasirūpinti vaikais), ar vieta iš tiesų būti [1]. Kai namai nėra vien įrankis, jie tampa ne laikina priebėga, o atskaitos tašku, arba, kitaip sakant, pasaulio centru. Taip simboliškai žmonės savo namus suvokdavo senovėje. Nors iš pirmo žvilgsnio posakis „Mano namai yra pasaulio centras“ skamba egocentiškai, jis turi gilią prasmę. Kad kurtų, žmogus pats turi būti įkurdintas, o fizinė gyvenamoji vieta simbolizuoja ir pasaulio sanklodą. Štai kodėl senovėje kiekvienai namai turėjo aiškų centrą, dažnai tai buvo ugniakuras ar židynys: juk apie jį sukosi ne tik šeimos gyvenimas, tai žmogui reiškė ir atskaitos tašką pasaulyje. Turėdamas tikrą atskaitos tašką gali klysti ir nuklysti, bet – svarbiausia – iš esmės gyvenime nepasiklysi, nes visada yra vieta sugrįžti.

Būti namuose – tai ir būseną, kai jautiesi esąs savo vietoje, jauti savo vidinę ašį. Anglakalbiai netgi turi posakį „būti namuose su savimi pačiu“ (*to be at home with yourself*). O jei esi namie savo viduje, tuomet atsiranda pakankamai energijos, ryžto ir ištvermės kurti ir pasauliui – ar tai būtų meninė kūryba, ar profesinė veikla, visuomeninis-politinis gyvenimas, socialiniai ryšiai ir t. t. Beje, šis vidinis namų jausmas labai glaudžiai susijęs ir su realios savos vietos turėjimu ir puoselėjimu – vietos, kuri yra ne tik priebėga nuo išorinio gyvenimo, o kur iš tiesų gyvenama. Tad kaipgi namai tampa gyvenimo centru ir atskaitos tašku? Atsakymų į šį klausimą ir ieškome šioje knygoje. Tikimės, kad jų rasite ir jūs.

Žinoma, nebūtina domėtis namų psichologija, kad namai taptų gyvi ir atspindėtų vidinį pasaulį. Tai vyksta savaime. Ir vis dėlto, šiek tiek kilstelėję savo sąmoningumą, įdėmiau išsiūriūrę į artimiausią aplinką ir uždavę sau tinkamus klausimus, galime patirti kai ką svarbaus – pamatyti namus kaip gyvą, pulsuojančią mūsų siekių, baimių, svajonių ir barjerų veikianą esybę, kuri savo ruožtu diena iš dienos veikia ir mus pačius.

Pasak jungiškosios psichologijos, viena esminių brandžios asmenybės užduočių – sujungti sąmoningą gyvenimą ir išorinę realybę su pasąmoningu, iracionaliu klotu. Šioje knygoje kviečiame įdėmiai išžiūrėti ir patyrinti, kas mums yra namai, kuriuose gyvename, ir kokie jie vidiniame pasaulyje. Galbūt su vaizduotės ir simbolių pagalba mums pavyks pastatyti tiltus ir taip suartinti šias dvi tokias svarbias mums erdves.

Literatūros apie namų jaukumą, tvarkymą ir ypač interjero kūrimą netrūksta. Tai išties puikios temos, jas pirmoje knygos dalyje iš psichologinės pusės gvildensime ir mes. Tačiau ši knyga skirta ne tik naujakuriams ar interjeru besidomintiems skaitytojams, bet ir visiems, kas ieško savo vietos pasaulyje ir santarvės tarp išorės ir vidaus. Galbūt jūs blaškotės iš vienos vietos į kitą ir pakeitėte jau daugybę būstų, o širdy tvyro savų namų ilgesys – tuomet ši knyga jums. O gal kaip tik jau seniai jaučiatės atradę savo namus, esate labai jais patenkinti ir nieko nenorite keisti – ši knyga skirta ir jums, nes jauki namų stagnacija taip pat šį tą pasako, kas su jumis dabar vyksta. Namai, kurių ilginės, namai, apie kuriuos svajojame, laikini namai, vaikystės namai, prarasti namai, sapnų namai, amžinybės namai – visokiausių pavidalų igyja tai, ką mes paprastai vadiname gyvenamuoju būstu. Štai kodėl namų tema taip labai jaudina daugelį žmonių, kai kalbama ne paviršutiniškai, o giliai, asmeniškai ir iš esmės. Tą daugybę kartų patyrėme kaip psichologės praktiniame darbe. Nesvarbu, kokių sunkumų ar siekių vedami žmonės ateina į terapiją, anksčiau ar vėliau namai savaime iškyla kuriuo nors pavidalu (pavyzdžiui, vaikystės namai, nepasitenkinimas dabartiniais namais, ilgesio namai ir pan.) ir tampa svarbia terapijos tema.

Į namus, jų kūrimą galime žiūrėti per evoliucinės ir aplinkos psichologijų prizmę. Tai, kas mums dabar yra namai, siejasi su protėvių patirtimi, taip pat visos žmonijos ir mūsų krašto kultūros istorija. Mūsų psichika ir kultūra glaudžiai susijusios.

Lietuvių tautai namai paženklinoti skaudžiais praradimais: per sovietų ir nacių okupacijas trečdalis Lietuvos gyventojų buvo

ištremti, nuteisti mirti, įkalinti ar priversti emigruoti. Net ir grįžę į gimtąją šalį dalis represijų aukų negalėjo susirasti nuolatinės gyvenamosios vietos. Tai statistika, po kuria slypi daugelio Lietuvos šeimų istorija, aidinti iš kartos į kartą ir nešanti žinią apie savų namų svarbą – tokių, kurių iš mūsų niekas nebegalėtų atimti.

Namai opus klausimas visiems, ką paliečia emigracija. Kaip kinta namų jausmas, kai išvažiuoji gyventi į svetimą šalį? Kaip siejasi išorinė ir vidinė tėvynės? Ką daryti, jei vidinė benamystė taip įsiskauda, kad, kur bebūtum, gyvenamoji vieta tampa tik laikina priebėga, o ne gyvenimo centru? O gal emigracija Lietuvoje didelė todėl, kad kažkas nutiko mūsų suvokimui, kas yra namai? Šie klausimai parodo, kaip svarbu dabar išsižiūrėti ir geriau suvokti, ką mums, lietuviams, šiame laikmetyje reiškia *būti savo namuose*.

Tik įsivaizduokime – kokiose didžiulėse nežinios platybėse mes sukamės! Kad ir kiek žmogus paskiria energijos mokslui, visatos tyrinėjimui, pažinti gebame tik mažulytę dalelę neaprepiamybės. Esam įsikūrę miniatiūriniame rutuliuke, kuris sukasi nežinomybėje, ir tai faktas, o ne poetinis apibūdinimas. O kur dar egzistencinė nežinomybė, kuri tvyro anapus gimimo ir mirties... Jei nuolatos būtume apimti šio suvokimo, būtų neįmanoma kurti savo gyvenimo – nerimas ir nežinomybės grėsmė mus paralyžiuotų. Žmogui būtina turėti nežinomybės ir neapibrėžtumo atsvarą – saugumą, aiškumą, paprastumą. Mums gyvybiškai svarbu būti įkurdintiems. Namai – tai daugiaprasmis įkurdintos būties simbolis.

NAMAI IŠORINĖJE IR VIDINĖJE REALYBĖSE

DURYS SU DVIEM RAKTŲ SKYLOTĖMIS

Lietuvių kalboje turime du žodžius – „namas“ ir „namai“.

Tai kaip ir būtų to paties žodžio vienaskaita ir daugiskaita. Namas tai pastatas, o namai, kuriuose gyvenu, jau daugiskaita. Paaiškinkimas, kodėl „namai“, o ne „namas“, gali būti paprastas: senais laikais namus paprastai sudarė daugiau nei vienas pastatas – pirklia, klėtis, tvartas, šulinys. Namais dažnai būdavo vadinama ne asmeninis būstas, o visa tėviškė, arba tėvonija, tuomet namai galėjo aprėpti net ir šalia gyvenančius kaimynus.

Vis dėlto gali būti, kad žodis „namai“ yra daugiskaita dar ir dėl kitų priežasčių. Namai – daugiaprasmiškas žodis. Tai ir vieta, kurioje gyvenam vieni arba su artimaisiais: galbūt didelis namas, gal butas ar tik kambarys, o gal net palėpė. Namai yra ten, kur jaučiamės savi, galbūt net ne ta vieta, kur gyvenam nuolat. Pavyzdžiui, namais gali būti močiutės sodyba, į kurią sugrįžtam tada, kai jaučiamės labiausiai nutolę nuo savo vidinių namų. Po ilgos kelionės po svetimus kraštus, lėktuvui artėjant prie gimtosios žemės ir ryškėjant gerai pažįstamam peizažui, vėlgi su atodūsiu sakom – „Namai...“, ir tuomet namais mums yra šalis. Nesunku įsivaizduoti, kaip namais tampa visa Žemė į kosmosą išskridusiems astronautams. Iš tiesų jiems posakis „Žemė – mūsų namai“ ne šūkis, o labai tikras pajautimas.

Namais gali būti ir būseną, kai jautiesi esąs savo vietoje, santarvėje su savimi ir pasauliu. Kai sakom, kad esam savo ratuose, tai irgi namų jausmas. Grįžti namo – tai grįžti prie to, kas tau brangu, artima, vertinga, nors galbūt visai nesusiję su fiziniais namais. Panašiai, kaip sūnus palaidūnas grįžo į tėvo namus, – tai simbolizuoja kur kas daugiau nei tik fizinį grįžimą namo. Šis biblinis pasakojimas žmonėms sukelia skirtingus jausmus – jis apipintas įvairiausiomis interpretacijomis. Taigi galbūt ne veltui „namai“ lietuvių kalba yra ne „namas“: juk ši sąvoka apima tiek daug prasmių.

Kartą teko matyti ypatingas duris – senovines, atrupėjusias, nuostabiai laiko išmargintas tapybiškomis spalvomis, o įdomiausia, kad nors raktų spyna viena, joje buvo dvi tokios pat raktų skylutės, tik vienos rėžinys nukreiptas į viršų, kitos – į apačią. Durys su dviem raktų skylutėmis.... Kodėl dviem vienoje duryse? Pafantazuokim: galbūt atrakinus tas duris vienu raktu patenkame į vienokią realybę, o kitas raktas ir kitas užraktas tas pačias duris atveria į visai kitokią erdvę? Vieni namai – įprastas gyvenamasis būstas. Įėjus galima apžiūrėti daiktus, rasti ką tik čia vykusio kasdienio gyvenimo pėdsakų: puodelis, iš kurio gerta arbata, ant lovos numesta suknelė, kurios šeimininkė prieš išbėgdama nespėjo tvarkingai pakabinti. Nuotraukos ant sienos, magnetukai iš kelionių ant šaldytuvo durų. Koks tų namų interjeras? Leiskite savo fantazijai jį nupiešti. Neabejotina, kad iš to, kaip šie namai atrodo, galim sukurti visą istoriją, kas šio būsto šeimininkai (ar šeimininkas, šeimininkė), kuo gyvena, kaip leidžia laiką namuose, kuo užsiima.

Bet juk duryse yra dar viena raktų skylutė, ir atrakinus duris tuo kitu raktu... Norisi neskubėti ir leisti pačiam skaitytojui pamatyti patį pirmąjį vaizduotės siunčiamą vaizdinį, nes tai gali būti užuomina apie savų vidinių namų realybę. Stabtelėkite minutėlei, užmerkite akis ir pafantazuokite. Galbūt tai būstas iš kito laikmečio, kitos epochos – ištaigingas barokinis interjeras? O gal menininko studija, vaikystės namai, kambariukas miško trobelėje,

šventykla arba tiesiog tie patys namai (kaip ir atrakinus duris pirmuoju raktu), tik kažkas juose kitaip – tarkime, gyvena ne šeima, o vienas žmogus?

Simboline prasme kiekvieno žmogaus namai turi duris su dviem raktų skylutėmis: vienas raktas atveria duris į realius namus, kitas – į vidinių namų erdvę. Viso gyvenimo užduotis – realius namus priartinti prie vidinių namų. Jie neturi sutapti, to pasiekti tiesiog neįmanoma, nes namai (tiek išoriniai, tiek vidiniai) yra gyvi, nuolat keičiasi. Tačiau verta surasti gijas, simbolinius atributus, kurie šias dvi realybes susietų. Jeigu vidinių namų vaizdinys visiškai neatitinka išorinių namų tikrovės, jei tikrovėje sunku net rasti vidinių namų pėdsakų, tai parodo, kad kažkas suskilę ir psichiniame pasaulyje.

Namai nėra tik žmogaus ar kultūros sukurtas reiškinys. Tai pirmapradis darinys. Turėti vietą sugrįžti, kur gali jaustis saugiai, kurti, darbuotis, mylėti, mylėtis, auginti vaikus, – šis poreikis žmogui būdingas nuo neatmenamų laikų. Juk ir gyvūnų pasaulyje namai ne mažiau svarbūs. Ir kokių tik pavidalų jų nėra – nuo nuolat nešiojamo kiauto, kaip sraigės ar vėžlio, slaptaviečių urvuose ir drevėse iki didžiulių kolektyvinių statinių, tokių kaip skruzdėlynai. Galbūt dėl to ir žmonėms priimtina turėti įvairiausių pavidalų namus. Piligrimas, besijaučiantis kaip namie tik keliaudamas su kuprine ant pečių, kurioje telpa visi svarbiausi to žmogaus namų atributai, iš tiesų primena sraigę su savu nameliu ant kupros, o didžiuliai daugiabučiai – kaip skruzdėlynai.

Namų geometrijos ir jos kuriamų pojūčių ir jausmų įvairovė tarsi ragina žmogų vis iš naujo ieškoti tikrųjų savo namų – tokių, kurie labiausia atitiktų ne tik jo kasdienes poreikius, bet ir gilesnį gyvenimo, pačios būties pajautimą bent jau tam tikru gyvenimo laikotarpiu. Štai kodėl gali kuo puikiau jaustis gyvendamas daugiabutyje kelioliktame aukšte, tačiau po kiek laiko kyla nenumaldomas noras būti kuo arčiau žemės. Arba staiga namuose pasidaro per daug erdvės – norisi mažumo, jaukumo, nuošalaus kampelio su daugybe mielių daikčių, spintelių, lentynėlių

ir slaptų kertelių. O gal kaip tik priešingai – šviesi, plati, daiktais neapkrauta erdvė patraukliausia būti. Tikrai nėra vieno „teisingo“ išorinems ir vidinėms reikmėms tinkamo varianto tam tikro amžiaus, išsilavinimo ar kultūros žmogui. Gyvenamieji būstai skirtingi, kad ir kiek juos suvienodinti kėsintųsi interjero mados. O kai tenka patyrinėti įvairių žmonių vidinių namų vaizdinius, kai išgirsti tuos vaizdinius supančias istorijas, fantazijas, simboliškesnes gijas, pamatai juos dar daugiaprasmiškesnius, unikalius.

Jeigu namai gyvi, jie kuriami nuolatos. Juose žaidžiama, nu-grimztama į apmąstymus ir fantazijas, medituojama, meldžiamasi, keliaujama (perkeltine prasme), poilsiaujama, sapnuojama, kuriama. Bet visiems mums būna ilgų ar trumpų gyvenimo atkarpų, kai tai, kas viduj brangu ir esminga, nutolsta – nebejauciame ryšio su savo vidiniu pasauliu. Tuomet išorinėje realybėje trūksta dvasios, trūksta jos ir mūsų namams. Kaip surasti tas simbolines jungtis, kaip sukurti tokius gyvus namus, kad daiktai juose mums tikrai kalbėtų ir padėtų vis grįžti prie to, kas svarbu, – prie savasties?

TRISLUOKSNIAI NAMAI

Remiantis jungiškiosios psichologijos terminais, apie namus galima kalbėti trimis lygmenimis: *ego*, *asmeninės sąsmonės* ir *kolektyvinės sąsmonės*, – tą šioje knygoje ir darome. Tačiau čia tenka stabtelėti ir apibūdinti, ką šios sąvokos reiškia.

Ego – sąmoningoji asmenybės dalis. Nepainiokime jo su egocentrizmu, ego – reikalingas sąmoningas sveikos asmenybės pagrindas, kuris formuojasi nuo kūdikystės iki suaugusiojo amžiaus. Dėl ego žinome, kas esame, kokios mūsų vertybės, socialinis statusas, tarpusavio santykiai ir daugybė kitų dalykų, kuriuos mes sąmoningai galime apie save papasakoti.

Asmeninė sąsmonė – iracionalioji asmenybės dalis, kuri talpina užmirštus, išstumtus prisiminimus, impulsus, troškimus ir dar nepasireiškusį potencialą – snaudžiančias galimybes. Taigi

asmeninė sąmonė glaudžiai susijusi su asmenine patirtimi, kurią įgavome nuo pat gimimo.

Kolektyvinė sąmonė nepriklauso nuo asmeninės patirties. Šis asmenybės sluoksnis yra archetipų* namai, arba, kaip rašo profesorė Gražina Gudaitė, „pirminių vaizdinių, arba archetipų, rezervuaras“ ([2], 16). Ji vadinama kolektyvine, nes apima visos žmonijos atmintį (žinoma, mes neprisimename sąmoningai), o kur jos pradžia ir pabaiga – paslaptis. Galbūt tai ne tik buvusių įvykių turiniai, bet ir pulsuojančios galimybės, potencialai, parengtys to, kas dar bus.

Archetipinis pasaulis kalba universaliais vaizdiniais: įvairiose religijose, pasakose, mituose, meno kūrinuose ir tiesiog žmonių sapnuose, fantazijose pasireiškia tie patys simboliniai motyvai. Tiesiog neįtikėtina, kaip visa tai susipynę ir paveiku. Laikai keičiasi, o vis tie patys simboliai ir simbolinės situacijos veikia žmonių apsilvilkę tam laikmečiui tinkamą rūbą. Herojaus kelionė, dieviškojo kūdikio gimimas skurde, karalių santuoka, tikrosios tėvynės ir vietos pasaulyje paieškos ir daugybė kitų epizodų pasikartoja įvairiausių kultūrų mitiniuose pasakojimuose ir šiuolaikinių žmonių sapnuose bei vaizduotės kūrinuose.

Visi trys asmenybės struktūros sluoksniai tarpusavyje susiję ir veikia vienas kitą. Archetipinė realybė veikia asmeninę sąmonę ir konkrečius priimamus sprendimus (o tai jau ego sritis). Kolektyvinė ir asmeninė sąmonės veikia mūsų sprendimus, norime to ar ne, tačiau mes galime labiau įsisąmoninti tai, kaip esam sąmonės veikiami.

* Archetipai – tai sąmoniniai psichikos centrai, evoliuciškai paveldėtos pradinės formos, įgaunančios spontaniškai išylančių, bet universalių vaizdinių pavidalą. Jungiškojoje psichologijoje išskiriami šie pagrindiniai archetipai: ego, savastis, persona, šešėlis, anima ir animus. Dar keletas dažniausiai aptinkamų analitinėje psichologinėje literatūroje: vaikas, tėvas, motina, išminčius, triksteris (juokdarys, apgavikas), herojus. Skirtinguose literatūros šaltiniuose rasime ir daugiau įvairiausių archetipų, daugiausia paremtų mitologinėmis figūromis ir literatūriniais personažais. Archetipai mus stipriai veikia emociškai ir formuoja pasaulio, gyvenimo ir tarpusavio santykių suvokimą.